

גריינהרע ביימעלער

אונזער די גריינקע
ביימעלאך
שפילען זיך משה לאך
שלמה לאך

אויסער זאל זיין זייערע
קערלאך
פאר אייערע כשרע
אונזלאך

ח.נ.באלק

2-וועכנטלעכער אידישטריטער קינדער-זשורנאל.

אינהאלט:

צום זעכציקסטן געבורטסטאג פון מאקסימ גארקי . ש. ב.
בריו צו קינדער מאקסימ גארקי
ידיש — מ. האמסא

געטראכענע לעבן עלבע
זיי צוויי לעבער האט געטראכענע נאך א לעבער
לעבן עלבע
שונאים פון הירשביין
אונזער קלוב
דאס פריילעכע חנוכה.

ארויסגעגעבן פון פארלאג
„נייע יידישע פאלקסשול“, ווילנע.

ערשט:

Wilno, Stefańska 24 m. 28.

סעפטעמבער 1928

№ (29) 19

אבאנעמענט-פרייז פאר פוילן: א יאר (20 נומערן) — 7 גילדן, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 4 גילדן.
פאר אויסלאנד: א יאר (20 נומערן) — 120 סענס, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 60 סענס

פרייז פון נומער 50 גראשן (6 סענס).

צום נייעם יאר.

חברים און פריינד! אין אַקטאָבער הייבן די „ביימעלעך“ אָן דעם 3-טן יאָרנאָג. זעט אלע גלייך אליין צו אַבאָנירן דעם זשורנאַל און צו שאַפן וואָס מער נייע אַבאָנענטן. היי- יאָר באַקומען אויך די יאָריקע אַבאָנענטן טרעמיעס. געדענקט, אז דער גורל פון די „ביימעלעך“ ליגט אין אייערע הענט. לייגט גיט אָפּ אויף די לעצטע טעג.

נייע

יידישע לערנביכער.

שוין דערשינען 2 נייע יידישע לערנביכער:

(1) 4-טע אויפלאַגע פון דער כרעס- טאַמאַטיע

לעבעדיקע

קלאנגען

פארן III-טן לערניאָר

פון ש. באַסמאַמסקי אין מ. חיימסאָן. דאָס בוך איז איבערגעאַרבעט

און פאַרגרעסערט.

(2) אריטמעטישער

רעכנבוך—ברוכצאָלן

פון ש. באַסמאַמסקי אין ל. הורוויץ. 6-טע איבערגעאַרבעטע אויפלאַגע.

הויפטפּאַרקוויף

Wilno, Stefańska 24 m. 28.

פראכטפולע מתנות

פאַר קינדער!

אויסן לאַגער ביי אונז איז איצט סאָרבליבן זייער אַ קליינע צאָל קאַסטלעטן פון דעם ערשטן יאָרנאָג „גרינינקע ביימעלעך“ אין אַ פראכטפולן לייוונסטעם באַנד מיט געריקטע באַזירונגען. פרייז 6 גילדן. מיר בעטן זיך צוהיילן מיט באַשטעלונגען. שפּעטער וועט נישט זיין. פאַר אַבאָנענטן — 5 גילדן. איינציקע נומערן צו 50 גר.

נייע איבערזעצונג

פון קרילאָווס משלים!

נאַרוואַס דערשינען: אויסגעוויילטע משלים פון א. קרילאָוו.

איבערגעזעט פון יהושע סטאַליצקי

ארויסגעגעבן שוין אין אלבאָם-פאַרשטאַט.

פרייז 1.50 גילדן.

צו באַקומען אין אלע בוכהאַנדלונגען.

אין אַמעריקע אַבאָנירן

די „גרינינקע ביימעלעך“

קען מען ביים ח' י. א. ראָנטש

I. E. Ronch c/o Office 2700 Bronx Park East, Bronx, N. Y. U. S. A.

משה צעשינסקי

פון שיקאַגאָ

2720 W. Division str.

קויפט

אלטע יידישע אויסגאַבן.

וואָס האָבן אַ ליטעראַרישן ווערט.

ביי משה צעשינסקי באַקומט מען די

„גרינינקע ביימעלעך“

און אלע אויסגאַבן פון פאַרלאַג

„נייע יידישע פאלקסשול“.

גרינינה ביימעלער

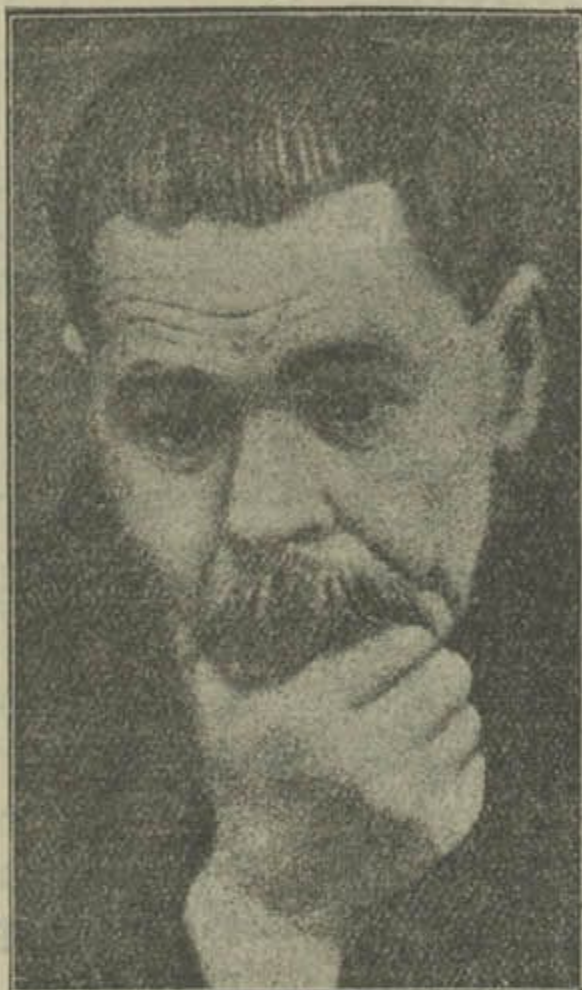
2-וועכנטלעכער אילוסטירטער קינדער-זשורנאל

אונטער דער רעדאקציע פון ש. באסטאמסקי.

צווייטער יארגאנג

סעפטעמבער 1928

נומער 19 (29)

צום 60-טן געבורטסטאג פון מאַקסי גאָרקי.

צו יענער צייט איז דער דיכטער אַראָפּ-געקומען פון אויסלאַנד אַהיים. שוין איבער 20 יאָר ווי מ. גאָרקי איז קראַנק אויף די לונגען און מוז צוליב זיין געזונט-צושטאַנד ווײַנען אין דער וואַרעמער איטאַליע. דאָרט אויפן אינדזל קאַפּרי, אין דער שטילקייט און איינזאַמקייט האָט ער לעצטנס געשאפן זיינע גרויסע ווערק.

גאָרקי אָנקומען קיין רוסלאַנד איז געוועזן אַן אמתער פּאָלקס-יום-טוב. אומעטום האָט מען אים געמאַכט דעם שענסטן קבלת פנים, די פירער פון די ראַטנלענדער האָבן אים בא-

היינטיקן מערץ איז דער גרויסער רוסישער שריפטשטעלער מאַקסי גאָרקי אַלט גע-וואָרן 60 יאָר. דער געבוירנשאַג פון דעם באַ-רימטן רוסישן דיכטער איז געפייערט געוואָרן פון אַלע זיינע פריינד אין דער גאַנצער וועלט. און פריינד-לייענער האָט מאַקסי גאָרקי אומע-טום אין די הונדערטער טויזנטער, וואָרום זיינע ווערק דערשיינען ניט נאָר אין רוסיש, נייערט אויך אין אַ סך אנדערע שפּראַכן.

די גרעסטע פייערונג איז אָבער אַיינגע-אַרדנט געוואָרן לכבוד דעם דיכטער אין זיין היימלאַנד — אין ראַטנרוסלאַנד.

אין זיך די גרויסקייט, טיפקייט און גוטסקייט פון דער רוסישער פאלקסנשמה.

די באַבע פלעגט באשטראלן דאָס ביטערע לעבן פון איר עלנטן אייניקל מיט די פאלקס-מעשיות און פאלקסלידלעך, וועלכע זי האָט אָן אַ שער געקאָנט אויף אויסווייניק. זי איז געוועזן אינגאנצן ליבע, פלעגט אים לערנען צו פאָרגעסן בייז, מוחל זיין עוולות, ליב האָבן מענטשן, ליבן דאָס לעבן, זיין שטענדיק מוטיק, אומעטום געפינען פרייד, אפילו אין די ערגסטע דערשיינונגען פון לעבן.

פון 8 יאָר אָן האָט שוין דאָס יינגל אָנגע-הויבן צו פאָרדינען, געדינט ביי פאָרשיידענע מלאכות און בעלי מלאכות אין פאָרשיידענע שטעט און געגנטן, געלעבט אין הונגער און אין נויט, זיך אָנגעשטויסן אויף באַליידיקונגען און עוולות, אַ סך געוואַנדערט: דורכגעפאָרן און דורכגעגאנגען צופוס הונדערטער קילא-מעטער.

צו 19 יאָר קומט גאָרקי קיין קאזאן. דאָרט באַקענט ער זיך מיט די סטודענטן פון אונז-ווערזיטעט און הייבט אָן צו אַרבעטן אין די רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך. שפעטער האָט ער ווידער אַ סך געוואַנדערט.

זיין ערשטע דעציילונג האָט גאָרקי אָפּ-געדרוקט אין יאָר 1892 אין אַ טיפליסער* צייטונג. פון דאָן אָן הייבט זיך אָן מ. גאָרקי פרוכטבאַרע ליטעראַרישע טעטיקייט. מ. גאָרקי האָט אָנגעשריבן און אויך רעדאָקטירט זייער אַ סך ביכער. זיינע ווערק זיינען געשריבן פאַר דערוואַקסענע. נאָר געציילטע זאכן קענען געלייענט ווערן אויך פון קינדער. מ. גאָרקי האָט אָבער זייער ליב קינדער (זע זיינע גע-בראכטע בריוו) און אין אלע זיינע ווערק ווערן זיי געשילדערט מיט דער גרעסטער צערטלעכקייט. דאָס גרעסטע ווערק זיינס פון דער לעצטער צייט, זיין אוטאָביאָגראַפיע „מיין קינדהייט“ איז אויך אַ גלענצנד בוך פאַר קינדער. מ. גאָרקי האָט דאָרט באַשריבן זיין שווערן ווונדערבאַרן לעבן.

ש. ב.

(* טיפליס איז אַ שטאָט אויף קאווקאז.)

געגנט מיט די וואַרעמסטע גרוסן. אלע האָבן אָנגעוויזן אויף די גרויסע אויפטוען פונם דיכ-טער פאַר דער באַפרייונג פון די פעלקער פון דעם שווערן צאָרישן יאָך.

אין די פינסטערסטע צייטן, ווען פילע אין אַמאָליקן רוסלאַנד האָבן פאַרלאָרן דעם מוט, זיינען געפאלן ביי זיך, האָט גאָרקי געוועקט און געמוגטערט, געמוטיקט און גערופן צום קאַמף פאַר אַ בעסערן לעבן, פאַר אַ שענערן מאָרגן.

אין זיינע ווערק שילדערט אונדז מ. גאָרקי דאָס לעבן פון די אַרעמע און אונטערדריקטע. ער ווייזט אונדז, אז די אַרעמע און גערודפטע פאַרמאָגן אַפּטמאָל שיינע דערהויבענע נשמות. און אויב זיי באַגייען פעלערן, אַפּטמאָל אפילו פאַרברעכנס, זיינען שולדיק אין דעם ניט זיי אליין, נאָר דאָס לעבן, די שווערע באַדינגונגען, אין וועלכע זיי קומט אויס צו לעבן.

מ. גאָרקי האָט זייער גוט געקענט די אַרעמע דייט, ווייל ער אליין האָט געשטאַמט פון זיי. ער איז אויסגעהאָדעוועט געוואָרן און יאָרגלאַנג געלעבט צווישן זיי.

מ. גאָרקי איז געבוירן געוואָרן אין ניוזשי-נאָווגאָראָד. זיין אמתער נאָמען און פאַמיליענ-נאָמען זיינען אלעקסעי פּעשקאָוו. פון די יונגע יאָרן אָן האָט שוין דאָס יינגל זייער פיל געליטן. ער האָט אַ סך געקרענקט אויף שווערע קראַנקייטן (כאָלערה, פּאַקן, א. א.) האָט זייער פרי (צו 4 יאָר) פאַרלאָרן דעם פאָטער און איז באַלד נאָכדעם פאַרלאָזן געוואָרן פון דער מוטער.

ער האָט זיך אויסגעהאָדעוועט ביי אַ זיידן. דאָס קינד האָט אַרום זיך כסדר געזען רשעות און עוולות. די אַרומיקע האָבן כסדר געשיפורט, זיך געזיידלט און זיך געשלאָגן. ניט איין מאל האָט מען אים אויך מכבד געווען מיט קלעם און זידלערייען.

אין דער דאָזיקער סביבה פון פאַרדאָרבאָגייט האָט זיך געמוגען נאָר איין מענטש, וואָס האָט אים דערוואַרעמט און באַשטראַלט מיט ליבע און צערטלעכקייט. דאָס איז געווען די באַבע זיינע — אַ מענטש, וואָס האָט פאַרקערפערט

בריוו צו קינדער

פון מאקסימ גארקי.

אין דעם היינטיקן נומער „גרינ. ביימעלעך“ ברענגען מיר 2 בריוו. וואָס מ. גארקי האָט געשריבן צו קינדער פון א קינדערהיים אין באָקו (קאווקאז) פון איטאליע אין יאָר 1909. דאָן איז אין איטאליע פאָרגעקומען א שרעקלעכע ערדציטערניש. פון וועלכער עס איז פֿרוב געוואָרן די גרויסע שטאָט מעסינא.

מ. גארקי האָט דאָן גענומען א טיכטיקן אַנטייל אין העלפן די גע-ליטענע. ער האָט זיך אויך געווענדעט מיט א ביטע אין די רוסישע צייטונגען נאָך הילף פאר די מעסינער.

די קינדער פון דעם קינדערהיים האָבן זיך דערוואַסט וועגן די גע-שעענישן אין איטאליע און אויך באַשלאָסן צו שיקן זייער הילף. זיי האָבן דאָן פאַרמאָגט 15 רובל. ס'איז געווען די הכנסה פון א פאַרשטעלונג. וואָס זיי האָבן איינגעאַרדנט. זיי האָבן צונויפגעשטעלט א קאַלעקטיוון בריוו. אַריינגעלייגט אין בריוו דאָס געלט און זייער פאַטאָגראַפיע און אוועק-געשיקט צו גארקין. אין א קורצער צייט אַרום האָט זיך באַקומען פון גארקין אַן ענטפער (ערשטער בריוו); שפעטער האָבן אים די קינדער ווידער אָנגעשריבן — שוין יעדערער באַזונדער — און דאָן האָט זיך באַקומען דער צווייטער בריוו. די בריוו זיינען איצט אַפגעדרוקט געוואָרן אין דעם רוסישן זשורנאַל „פּראָזשעקטאָר“ און איבערגעזעצט אין יידיש פון מ. חיימסאָן.

ערשטער בריוו.

טייערע קינדער!

איך האָב באַקומען דאָס געלט, וואָס איר האָט צונויפגעזאַמלט פאַר די מעסינער. און איך דאַנק אייך האַרציק פאַר די וועמען איר האָט גע-האַלפן. איך ווילנטש אייך פון גאַנצן האַרצן, איר גוטע קדינע מענטשן: זייט דעם גאַנצן לעבן אזוי מיטליידספול און גרייט זיך אָפצורופן אויף יענעם צער, ווי איר זייט עס געווען אין דעם פאַל. דאָס בעסטע פאַר-געניגן, די העכסטע פרייד פון לעבן איז — זיך פילן נויטיק פאַר די מענטשן און נאָענט צו זיי. דאָס איז — אַן אַמת. פאַרגעסט אים נישט, און ער וועט אייך געבן גליק אָן א מאָס. אינגאַנצן זייט איר 16 קינדער. צום אַנדענק וועגן איטאליע, דעם הערלעכן לאַנד, וואָס איך ווילנטש אייך אַמאָל צו זען, שיק איך אייך אַנזיכטסקאַרטן.

זייט געזונט. האָט איינער דעם אַנדערן ליב און — טוט אָפ וואָס

מערער שפיצלעך. בעת איר וועט זיין זקנים און זקנות, וועט איר מיט פריילעכן געלעכטער דערמאנען די דאזיקע שפיצלעך.

איך דריק שטארק אייערע לאפקעס. הלוואי זאלן זיי זיין ערלעך און שטארק גאר די טעג פון אייער לעבן.
מ. גארקי.

אויף דער צווייטער זייט איז געווען א צושריפט: צי מעג איך אפדרוקן אייער פאטאגראפיע אין די איטאליענישע צייטונגען? זייט מיר וועגן דעם מוריע.

די קינדער זיינען געווען אויסער זיך פאר פרייד. זיי האבן זיך גלייך גענומען — איצט שוין יעדערער פאר זיך — שרייבן אים אן ענטפער. וואס פאר א ווונדערבארע קריצלערייען דאס זיינען געווען פון די 7-8 יאריקע "שרייבער"! און סארא אינטערעסאנטע זאכן זיי האבן אים געשריבן!

צו די 16 בריוו, וואס זיי האבן געשיקט, האבן זיי אויך בייגעלייגט זייער אייגענעם זשורנאל מיט זייערע דערציילונגען און צייכענונגען, אפגעדרוקט אויף א העקטאגראף. וואס זיי האבן אליין געמאכט. ערשט זומערצייט האט זיך באקומען א צווייטער בריוו פון גארקין. דער בריוו איז שוין געווען אפגעדרוקט אויף א שרייבמאשין. צום בריוו איז געווען צוגעגעבן א גאנצע קאלעקציע מתנות פאר די קינדער — שיינע איטאליענישע קוסטאר = ארבעטן.

צווייטער בריוו.

צו דזשעפין, ליזען, וויטיען, עלזען, פעדיען, דימיען, לענען, מערין, מעמען, שורען, אירענען, פאוולען, נאָרען, פעדיען, באָריען, גינטען — א גרוס!

איך גראטוליר אייך צום גוטן יום-טוב. (*) איך ווינטש אייך צו פארברענגען אים פריילעך ביז אייערע לעצטע כוחות.

איך האב, גוטע מענטשעלעך, געוואלט, אז איר זאלט זיך דערמאנען וועגן מיר. איז האב איך באקלערט צו שיקן פאר די מיידלעך — רעמעלעך, און פאר די יינגלעך — קעסטעלעך פון האַלץ — אויסגעארבעט דורך די היגע פויערים.

אויב דידאזיקע זאכן וועלן אייך געפעלן, וועל איך זיין זייער צופרידן, און אויב איר וועט נאכאמאל אויפשרייבן א בריוו — וועט דאס שוין זיין א יום-טוב פאר מיר.

(*) דער 1 מאי.

אויף די רעמעלעך און קעסטעלעך האָב איך געמאַכט פאַר יעדערן
אן אויפשוּיפט. אָבער מסתמא האָב איך דאָס געמאַכט שלעכט, און איר
נעמט ניט אין אַכט די דאָזיקע אויפשוּיפט, — גוט?

איך האָב אויך מורא, אז איך האָב אייך צעפלאַנטערט: ס'איז
זייער שווער אויף דער פאַטאָגראַפיע פונאַנדערצוקלייבן, ווער פון
אייך זיינען — הערן, און ווער — דאַמען. איר זייט אלע אזוינע קורצ-
נעזיקע.

מיר ווילט זיך אייך שיקן היגע מויערקעפלעך פאַר אייער מוזיק-
וועגן וועלכן עס שרייבט מיר וויטיע, און איך וועל דאָס זיכער טאָן אין
א געוויסער צייט אַרום.

בעת איך האָב באַקומען אייערע בריוו, האָב איך פאַר פרייד אזוי
געלאַכט, אז אלע פיש האָבן אַרויסגעשטעקט די געז פון וואַסער — וואָס
איז געשען? איך האָב זיי דערקלערט, אז אויפן ברעג פון אן אנדער ים
ווינען ווילע מענטשן. זיי זיינען נאָך קליינינקע, נאָר איך בין זיכער,
אז בעת זיי וועלן זיין גרויסע, וועלן זיי אויך זיין גוטע — אַט פאַרוואָס מיר
איז אזוי פריידיק.

כדי איר זאָלט ניט זאָגן, אז איך שרייב שלעכט און מע קען מיך
ניט לייענען, (*) האָב איך אָפּגעדרוקט אַט דעם בריוו אויף א מאַשינקע.
און איר אליין שרייבט אויך גוט! ווארט אַקאַרשט, איך וועל באַ-
האַלטן אייערע בריוו — און אין א יאָר צוואַנציק אַרום וועל איך אייך זיי
ווייזן. שיינע ווערטלעך וועט איר דאָרטן איבערלייענען!

מיט וואָס פאַר א גרויסער פרייד וואָלט איר זיך געזען מיט אייך-
ליבע קינדער! ווי שייך מיר וואָלטן זיך דאָס געשפילט און וויפיל גאָר
פריילעכע זאַכן וואָלט איך אייך געקאַנט דערציילן! כאַטש איך בין שוין
ניט זייער יונג, בין איך ניט קיין פאַרשלאָפּענער יונג און איך באַווייז
ניט שלעכט, וואָס עס ווערט מיט א סאַמאָוואַר, ווען מע האָט אין אים
אַריינגעלייגט הייסע קוילן און פאַרגעסן אַנצוגיסן וואַסער. איך קען אויך
באַווייזן, ווי דער פוידער און נאַרישער פיש "פערקיא" נעמט די פאַנג-
שפייז פון דער ווענדקע און א סך אנדערע קאָמישע זאַכן.

איך האָב זייער ליב זיך צו שפילן מיט קינדער. דאָס איז מיינע
אן אלטע געווינהייט. אז איך בין נאָך געווען א קליינינקער, א יינגל
פון א יאָר צען, האָב איך געהאָדעוועט מיין ברודערל — ער איז געשטאַרבן.
דערנאָך האָב איך געהאָדעוועט נאָך צוויי קינדער. און שפּעטער, בעת איך
בין אלט געווען א יאָר 20 — פלעג איך יעדן יום-טוב צונויפקלייבן קינדער

(*) עמין פון די קינדער האָט אים געשריבן, אז ער שרייבט נאָך ערגער פון זיי, אז ס'איז
גלייך קאַנטיק, צו ער האָט זיך קיינמאל ניט געלערנט.

פון דער גאנצער גאס, אויף וועלכער איך האב געווינט, און איך פלעג מיט זיי אוועקגיין אין וואלד, אויף א גאנצן טאג, פון אינדערפרי ביז אונט.

דאס איז געווען זייער גוט, מוז איך אייך זאגן. עס פלעגן זיך צונויפ-קלייבן ביי א 60 קינדער, אדך קליינווארג: אנהייבנדיק פון 4 יאָר און ניט עלטער פאר 10. זיך אָנגעלאָפן א גאנצן טאָג אין וואלד, פלעגן זיי אָפט ניט קענען גיין אהיים צופוס.

נו, האָב איך צו דעם געמאכט אזא מין שטול און פלעג אים צופינדן צו זיך אויפן רוקן און אויף די פדייצעס. דאָרט פלעגן זיך אריינזעצן די פארמאטערטע און איך פלעג זיי גרויסארטיק שלעפן דורכן פעלד אהיים. א גוטע צייט געווען! ס'איז מיר אזוי אָנגענעם זיך וועגן איר צו דער-מאָנען! און שפעטער בין איך געוואָרן א שרייבער. דאָס איז זייער א שווערע באשעפטיקונג, כאָטש איך האָב דאָס זייער ליב.

דאָס איז שווער דער עיקר דערפאר, וואָס זי דאָזיקע דערוואקסענע, וואָס לייענען ביכלעך, פארגעסן, ווייזט אויס, אז א שרייבער איז אויך א מענטש—און באטראכטן אים אזוי גלייך, ווי ער וואלט געווען א פירפ-סיקער פיש אָדער א באפליגלטער באָק.

דאָס שטערט זייער צו לעבן. דאָס פארפליכטעט פריינדלעך צו שמייכלען, בעת עס ווילט זיך גאָר ניט קיין שמייכל טאָן, און די גאנצע צייט מוז מען צו די דערוואקסענע זאָגן: — „איך דאנק אייך פאר אייער אויפמערקזאמקייט. איר טוט מיר דערמיט אָן גרויס כבוד“ און קלערן ביי זיך: — איך ווילטש אייך פון גאנצן הארצן, עס זאָל אייך אָנהייבן וויי טאָן א צאָן.

אזוי איז דאָס, מיינע טייערע פריינד! אירענע האָט געבעטן, איך זאָל אָנשרייבן א פיעסע פאר קינדער. איך האָב געפרווט, און עס ווייזט זיך ארויס, אז איך קען ניט.

גיט איר ווייטער ארויס אייער זשורנאַל? אויב אַחוץ דעם נומ. 1 זיינען געווען נאָך, שיקט מיר, ביטע, צו. שרייבט מיר, אויב איר וועט האָבן חשק, דירעקט אזוי: (עס גייט אן אדרעס) זייט געזונט און קריגט זיך ניט אָפט. די קריגערייען, דאָרף איך אייך זאָגן, שטערן שרעקדעך צו לעבן פריילעך.

מ. גאָר קי.

געשטארבן לעאָן עלבע.

די פריילעכע מעשהלעך פון לעאָן עלבע און געדענע-
קען דעם פריציטיק פארשטאַרבענעם מחבר.

לעאָן עלבע (לייב באַסיין) איז געבאָרן
אין יאָר 1879 אין מינסק. זיינע עלטערן זיי-
נען געוועזן בעקער, נישט קיין רייכע מענטשן.
אין די יונגע יאָרן האָט זיך דאָס יינגל גע-
לערנט אין חדרים און ישיבות. האַלטן אַ לע-
רער אויף אַלגעמיינע לימודים האָבן די עלטערן
נישט געוואָלט און נישט געקאָנט. האָט זיך דאָס
יינגל די ערשטע צייט אַליין געבילדעט און
שפעטער באַקומען אומזיסטע לעקציעס ביי
גימנאָזיסטן און סטודענטן.

אין יאָר 1904 איז ל. עלבע אַוועק קיין
אַמעריקע, קיין ניו-יאָרק. דאָרט האָט ער אין יאָר
1905 אָנגעשריבן זיין ערשטע דערציילונג. פון
יענער צייט אָן האָט ער שוין כסדר געשריבן
אין פאַרשיידענע צייטונגען און זשורנאַלן.
לעאָן עלבע איז אויך געווען פון די ער-
שטע לערער אין די אַמעריקאַנער יידיש-
וועלטלעכע שולן. ער האָט אויך צונויפגעשטעלט
לערנביכער אויף צו לערנען יידיש.
געשטאַרבן איז ער פון אַ לונגענאַנצינדונג
אין עלטער פון 49 יאָר.

קינדער! אַ טרויעריקע בשורה איז אונדז
אָנגעקומען פון ניו-יאָרק (אַמעריקע) — סוף
אָונגוסט איז דאָרט געשטאַרבן אייערער אַ פריינד,
דער קינדער-שרייבער לעאָן עלבע.

אַ סך פון אייך האָבן געוויס דעם נאָמען
געהערט. ווער פון אייך האָט נישט געלייענט
די זעלטן-שיינע מעשהלעך פון דעם יינגעלע
מיט רינגעלע? געדענקט איר, ווי אַזוי דאָס
יינגעלע האָט אַרומגעוואַנדערט איבער דער
וועלט? וואָס פאַר אַ ווונדער עס האָט אויפ-
געטאָן זיין צויבער-רינגעלע? לעאָן עלבע איז
דאָס דער מחבר פון די דאָזיקע און פיל אַנ-
דערע מעשהלעך — פון חומש, וועגן לעמעך
נאָר, צוויי פרידער אַזוי'וו.

געדענקט איר, ווי אַזוי די מעשהלעך
זיינען אָנגעשריבן? לייכט, לעבעדיק, שפּי-
לעוודיק. דער מחבר זייערער האָט פאַרמאָגט
עפעס אַזאַ מאָדנעם כוח, וואָס איז אויך
ענלעך געווען צו אַ פישוף-רינגעלע. און
מיט דער הילף פון אַט דעם כוח האָט ער
דאָס געשאַפן זיינע ווערק, פאַרשאַפט פאַרגעניגן
די יידישע קינדער. די יידישע קינדער וועלן
שטענדיק מיט גרויס הנאה און פרייד לייענען

ווי לעמעך האט געפונען נאך א לעמעך?

נו, — גענוג שוין צו דאכן, לאזט לע-
מעכן דערציילן די מעשה, ווי אזוי ער
האט אין דאָרף געפונען נאך א לעמעך.
און לעמעך האט ווידער אנגעהויבן:
— איך גיי אזוי איינמאל אין וואלד
איינער אליין, קלייב יאגדעס און לייג
אין מויל, אט-אט אזוי, איר זעט? שוואר-
צע יאגדעס, זיסע, געשמאקע. ס'איז מיר
זייער גוט און איך טראכט: איך וועל
פארבלייבן דא אין וואלד און קיינער
וועט מיר נישט רופן "לעמעך". נעם איך
און שריי אויס איבערן גאנצן וואלד:

"איך וועל בדייבן דא!" ענטפערט
מען מיר גלייך אפ די אייגענע ווערטער:
"איך וועל בלייבן דא!" וויל איך דאך
וויסן, ווער דאס רעדט. פרעג איך: "ווער
ביסטו?" פרעגט מען מיר צוריק: "ווער
ביסטו?" טראכט איך, צי איך זאל
ענטפערן צי נישט. ווארים וואס דארף
איך אויסזאגן אין וואלד, אז איך בין
לעמעך? ענטפער איך אפ הויך אויפן קול
מיט א געשריי, מיט פֿעס: "איך וועל
דיר נישט אויסזאגן, אז איך בין לעמעך!"
ענטפערט מען מיר אפ צוריק טאקע די
זעבליקע ווערטער: "איך וועל דיר נישט
אויסזאגן, אז איך בין לעמעך!" ווער
איך שוין פארווונדערט און נעם ווידער
שרייען: "איז דא נאך א לעמעך?"
שרייט מען צו מיר צוריק: "איז דא נאך
א לעמעך?" קלער איך: "וואס האב איך
מורא? איך וועל אים זאגן, אז איך בין
לעמעך; ער איז דאך אויך א לעמעך.
וואס האב איך מורא פאר א לעמעך?"
ענטפער איך אים: "יא, איך בין אויך
לעמעך!" ענטפערט מען מיר צוריק: "יא,

אז לעמעך נאר איז צוריקגעקומען
פון דאָרף, האבן אים די קינדער ארומ-
גערינגלט און אים אויפגענומען מיט
א לידל:

לעמעך, לעמעך איז שוין דא
אין א מזליקער שעה!
לעמעך איז שוין דא צוריק,
ער וועט ווייזן זיינע שטיק.

דערנאך האט זיך אנגערופן נחום
חכם, דער קליגסטער יינגל אין גאס:
— אנו, לעמעך, דערצייל אונדז עפעס,
וואס מיט דיר איז געווען אין דאָרף.

— יא, יא, איך וועל אייך דערציילן—
האט לעמעך געענטפערט — איר וויסט,
וואס מיט מיר איז דאָרט געווען? איך
האב געפונען נאך א לעמעך!
— טאקע, טאקע? האבן זיך די קי-
דער אנגעכאפט — ווי אזוי?

— אט וועל איך אייך דערציילן —
האט לעמעך געענטפערט.
און לעמעך האט גענומען דערציילן:
— איך גיי אזוי איינמאל אין וואלד
איינער אליין...

— איינער אליין אין וואלד? — האט
אים א יינגל איבערגעהאקט — האסט גאר
קיין מורא נישט פאר די בערעלעך?

— ניין! — האט לעמעך געענטפערט —
איך וואלט צו זיי געזאגט: "בערעלעך,
בערעלעך מיט גלאטינקע הערעלעך!
טשעפעט מיר נישט, ווארים איך בין לע-
מעך. און אז איר וועט מיר אויפגעסן,
וועלן אייך אלע רופן לעמעך נאר, אזוי
ווי מע רופט מיר".

די קינדער האבן זיך צעלאכט, און
נחום חכם האט צו זיי געזאגט:

איך בין אויך לעמעך! זאג איך צו אים:
 "קום אהער, לאמיר דין זען!" ענטפערט
 ער מיר: "קום אהער, לאמיר דין זען"
 זאג איך: "קום דו אהער!" ענטפערט ער:
 "קום דו אהער!" זאג איך: "ניין, קום
 דו אהער!" ענטפערט ער: "ניין, קום
 דו אהער!" זאג איך: "איך בין דער
 ערשטער לעמעך!" זאגט ער: "איך בין
 דער ערשטער לעמעך!" זאג איך צו אים
 שוין מיט כעס: "ביסט א ליגנער!" ענט-
 פערט ער מיר אויך מיט כעס: "ביסט
 א ליגנער!" און מיר האבן זיך אזוי גע-
 נומען קריגן, געזידלט זיך, גערופן איינער
 די אנדערע מיט צונעמענישן.

— נו, וואס איז געווען דער סוף? —
 האבן די קינדער געפרעגט, שטיקנדיק
 זיך פאר געלעכטער.

— דער סוף איז געווען, אז מיר
 האבן זיך איבערגעבעטן — האט לעמעך
 געענטפערט — איך האב צו אים געזאגט:
 "נו, לעמעך, גענוג שוין צו קריגן זיך!" און
 ער האט צו מיר אויך געזאגט: "נו, לע-
 מעך, גענוג שוין צו קריגן זיך!" רוף
 איך אים ווידער: "קום אהער!" רופט ער
 מיר: "קום אהער!" מילא — קלער איך —
 גוט, איך וועל צו אים גיין: רוף איך זיך
 אן: "איך גיין!" רופט ער זיך אויך אן:
 "איך גיין!" בלייב איך שוין שטיין און
 ווארט, ער זאל קומען צו מיר. ווארט
 איך און ווארט און עס איז גארנישט.
 ער קומט ניט. פרעג איך: נו? פרעגט ער
 אויך: נו? זאג איך צו אים: "נאר מיר
 ניט!" זאגט ער אויך: "נאר מיר ניט!"
 זאג איך: "איך נאר דין ניט!" זאגט ער
 אויך: "איך נאר דין ניט." זאג איך: "נו,

איך גיין צו דיר!" זאגט ער אויך: "איך
 גיין צו דיר!" גייען מיר איינע צו די
 אנדערע, גייען מיר און גייען און עס
 נעמט קיין סוף און קיין עק ניט. מיטאמאל
 הער איך קולות. מע שרייט: "לעמעך!
 לעמעך! לעמעך!" מיין איך, אז ער רופט
 דאס מיר. ערשט ס'איז ניט ער. הער
 איך זיך ווידער צו און איך דערקען,
 אז עס איז מיין מאמעס קול. און באד-
 טאקע האב איך זי אליין דערזען מיט
 נאך ווייבער. דאס זיינען זיי מיר געקו-
 מען רופן. די מאמע האט זיך זייער
 דערפרייט, ווען זי האט מיר דערזען,
 ווייל זי האט געמיינט, אז איך האב
 פארבלאנדזשעט אין וואלד. איך האב
 איר געזאגט, אז איך האב געפונען אין
 וואלד נאך א לעמעך און איך האב איר
 דערציילט די גאנצע מעשה, ווי עס איז
 געווען. די מאמע האט זיך צעלאכט און
 זי האט געזאגט צו מיר: "זיי ניט קיין
 נאר. דאס איז געווען א ווידער-קול,
 וואס קלינגט אפ אין וואלד בעת מע
 רופט הויך." איך האב איר אבער גע-
 זאגט, אז עס איז געווען נאך א לעמעך.
 האט זי מיר געזאגט שוין מיט כעס און
 גענומען שרייען, אז נאך אזא לעמעך ווי
 איך איז אויף דער וועלט ניטא. וואס
 זאגט איר, קינדער?

— אוואדע ניטא! — האבן די קינדער
 געענטפערט, און זיי האבן ווידער אויס-
 געזונגען דאס לידל:

לעמעך, לעמעך איז שוין דא,
 אין א מזליקער שעה!
 לעמעך איז שוין דא צוריק,
 ער וועט ווייזן זיינע שטיק.

לעאן עלבע.

שונאים

(א מעשה מיט מוראשקעס)

גיי איך מיר אמאל שפאצירן אין די בערג פון קאלאראדא אין אמעריקע. די געגנט איז א טרוקענע, א זאמדיקע און שטיינערדיקע. זעקס טויזנט פוס אין דער הייך. עס איז געווען נאך האלבן טאג. דער הימל - לויטער, אן איין וואלקנדל. די זון בלענדט און ווארעמט. אזוי גוט. גיי איך מיר אזוי - און פרוצלונג דערזע איך א בערגל פיצלעך שטיינדלעך. און די שטיינדלעך רירן זיך, רירן זיך. א וונדער. וואס קען עס זיין? איך קום צו גאר נאענט, בויג זיך אראפ און איך דערזע - א מוראשקע - בארג! ניט קיין גאר גרויסע זיינען די מוראשקעס געווען. אבער אויך ניט גאר קיין קליינע. און כאטש זיי זיינען ניט מער ווי מוראשקעס, פונדעסטוועגן זע איך, וואס פאר א גרויסע בריות זיי זיינען. אמתע גיבורים. דאס האבן זיי אנגעטראגן אזא בערגל מיט שטיינדעלעך. אונטערן בערגל איז געווען זייער היים. דאס האבן זיי זייערע שפייכלערס מיט שפיז, וואס זיי גרייטן אן אויף ווינטער. און די שטיינדעלעך? דאס האבן זיי פון אונטן ארויסגעטראגן דעמאלט, ווען זיי האבן זייער היים געבויט. און נאך איצטער אויך, ווען איך קוק, זע איך; אזוי פיל מוראשקעס לויפן אהער, לויפן אהין. יעדע מוראשקע שלעפט מיט אירע קלאמערס א שטיינדל פון ערגעץ. אדער זי לויפט מיטן שטיינדל אין ערגעצן. קען מען דעריבער מיינען פון דערווייטנס, אז די שטיינדלעך רירן זיך, ווייל אנדערע שטיינדלעך זיינען ניט נאר א סך, א סך מאד שווערער פון א מוראשקע, נאר טאקע גרעסער אויך.

בויג איך זיך אראפ און קוק זיך צו נענטער. זע איך: די מוראשקעס זיינען ניט קיין פעטע. לאנגלעכע. נאר א מויל איז ביי זיי א גרויסע, ווי א צוואנג א ברייטע. און דעריבער קענען זיי אזוינע גרויסע שטיינדלעך אננעמען און טראגן. און אפשר טאקע ווייל זיי טראגן גרויסע שטיינדלעך און זיי מוזן עס טאן מיטן מויל, דעריבער איז די מויל אזוי ברייט צעצויגן. אט, למשל, ווי ביי מענטשן, וואס טוען שווערע ארבעט מיט די הענט, האקן, שלעפן, גראבן, ווערן ביי זיי די הענט גרויסע און ברייטע, און טאקע שטארק אויך. אזוי טראכט איך מיר.

דערוויילע זע איך, ווי א גרויסער שפרינגער, א היישעריק, האט פון ערגעץ געטאן א שפרונג און ארויפגעשפרונגען אויפן בערגל מוראשקעס. צי דער שפרינגער האט זיך דערשלאגן און ניט אנטלאפן? צי ער האט

זיך גאר פארטראכט? אבי ער איז אזוי גיך ניט אנטלאפן. און האט שוין מער ניט געקענט אנטלויפן. פון אלע זייטן זיינען אים באפאלן מוראשקעס געביסן און געריסן. פארפאלן. דער שפרינגער איז צו זיי אין די ציינער אריינגעפאלן. ער האט אנגעווארן זיין גאנצן כח און די מוראשקעס האבן אים גענומען טראגן. גאר א גאנצן האבן זיי אים אוועקגעשדעפט אין די שפייכלערס אריין.

נו, גיבורים זיינען זיי, טראכט איך, געוויס ניט פארען קיין שטארקערע מוראשקעס פון זיי.

אבער איך האב געמאכט א גרויסן טעות. איך גיי אוועק פון מוראשקע - בערגל אביסל ווייטער, אזוי א הונדערט טריט ווייטער, זע איך א פארטריקנט ביימעלע און לעבן ביימל - א געד בערגעלע. א געל בערגעלע שטויב פון פארפוילטן האלץ. און די שטויבעלעך רירן זיך. בויג איך זיך אראפ און זע - ווידער מוראשקעס! טונקל-רויטע. אפשר אזוינע קליינינקע ווי די, וואס איך האב פריער געזען, אבער מיט בייכער פעטע. קעפלעך קליינינקע ביי זיי. א מויל - א פיצעלע. לויפן הין און הער, טראגן ארויס פון אונטערן בוים ארויס די קליינע שטויבעלעך. דאס גראבן זיי מסתמא אונטער די פאר- פוידטע ווארצלען פון בוים. בויען אין דער טיף שפייכלערס און פאלאצן. האבן זיי טאקע קליינע מיילער, ווייל זיי טראגן קליינע שטויבעלעך. הארעווען ניט שטארק און זיינען פעטע. און זיי ווינען ניט אזא גרויסע מחנה איינינעם.

— דאס זיינען פריצים, טראכט איך. איידעלע. ווילן ניט שלעפן קיין שטיינער. האבן גאר ליב צו ווינען אין א בוים א פארפוילטן און ניט ווי יענע, אונטער דער ערד, צווישן שטיינדלעך, ווי איך האב נאר וואס געזען.

פארווילט זיך מיר וויסן, ווער פון וועמען איז שטארקער: צי די מאגערע, וואס קענען שלעפן שווערע שטיינער, אדער די פעטע מיט די קליינע מיילער, וואס קענען נאר טראגן שטויבעלעך פון פארפוילטן האלץ. און נאך עפעס ווילט זיך מיר וויסן: צי די מוראשקעס מיט די גרויסע בייכער מיט די קליינע קעפעלעך לעבן בשלום מיט די מוראשקעס די מאגערע?

נעם איך און כאפ א שטארקע מוראשקע, וואס האט געשלעפט א שטיין אפשר צוויי מאל אזוי די גרויס ווי זי אליין. איך האב זי ארויפ-

גענארט אויף א ריטעלע און אוועקגעטראָגן צום בוים, וווּ די פריצים האָבן געווינט. א שנעל געטאָן איבערן ריטעלע און די מוראשקע איז אראָפּגעפאלן, געפאלן אויפן שטויב פון פארפּוילטן האָלץ. און נאָך איידער איך האָב זיך געקענט ארומקוקן, זיינען איר באַפאלן צוויי מוראשקעס פון די פריצים. אין איין רגע האָט מען זי צעריסן אויף צווייען. איינע איז מיט א העלפט געלאָפן אין איין זייט און די אנדערע האָט דעם קאָפּ פון מיין מוראשקע אוועקגעטראָגן אין דער טיה, ערגעץ אין א שפייכלער אריין.

דאָס האָט מיר שטארק פארדראָסן. נעם איך שוין דערפאר און כאַפּ א גרויסע, שטארקע מוראשקע פון די פריצים, ארויפגענארט זי אויף א שטרוי. ברענג זי צוטראָגן צום באַרג שטיינדלעך. א שנעל געטאָן דעם שטרוי און די מוראשקע איז אראָפּגעפאלן אויפן באַרג שטיינדלעך, אויך אריינגעפאלן אין דער מחנה מוראשקעס אריין. האָט איר באַדארפט זען, וואָס פאר א גבורה אָט די איינע האָט ארויסגעוויזן! מע איז איר טאָקע באַפאלן פון אלע זייטן און געוואָלט צערייסן. אָבער זי מיט איר קליין מייכעלע האָט זיך פלינק געווערט. זי האָט גענומען בייסן אירע אַנ-פאלער. א בייס אויף רעכטס, א בייס אויף לינקס, מע צעלויפט פון איר פאר שרעק. און זי - אראָפּ פון בערגל, שטעלט פיס און אנטלויפט. וואָרף איר זי נאָכאָמאָל אין דער מחנה אריין. זי טוט דאָס אייגענע, א פליק, א בייס אירע אָנפאלער און אנטלויפט.

— שונאים! און שטארקער זיינען די פריצים גאָר!

פארדריסט עס מיר נאָך מער.

טראַכט איך מיר:

— און ווי וועט זיין, אז איך וועל גאָר כאַפּן עטלעכע פון די פריצים, עטלעכע פון די שווערע ארבעטער און זיי אריינזעצן אין געפּענקעניש, אין תפיסה אריין? לאָמיר זען, צי דאָרטן וועלן זיי זיך אויך שלאָגן. אָפּשר גאָר אין תפיסה, אלע וועלן האָבן די אייגענע צרות, וועלן זיי לעבן בַּשָּׁלוֹם, וועלן זיך אויפהערן צו קריגן?

האָב איך גענומען א גלעזערנעם סלוי, א קוואַרט די גרויס, אָנגע-שאַטן אויפן דעק טרוקענעם זאָמ, אָפּגעבראָכן א צווייגל פון א ווילדן רויזן-ביימל מיט דריי רויזעלעך אויף דעם און אריינגעשטעלט אין דער גלעזערנער פּלי אריין. דערצו האָב איך נאָך אריינגעוואָרפן אין סלוי אריין אביסל טרוקענע בלעטלעך, עטלעכע שטיינדלעך, איר ווייס, אז

דאס איז ניט קיין היים פאר מוראשקעס. אבער א גלאטע גלאז, א ליידיקע זיי געבן טויג דאך געוויס ניט.

דערנאך האב איך געכאפט דריי מוראשקעס מיט די קליינע קעפע-לעך און פינף מיט די גרויסע מיילער.

געכאפט און אריינגעווארפן אין דער גלעזערנער תפיסה אריין. דערנאך האב איך געכאפט משה רבינוס קיעלע, א רויט קיעלע מיט שווארצע פינטעלעך. געכאפט און אויך אריינגעווארפן אין געפענקעניש אריין. געוואלט וויסן, צו אין תפיסה וועט זיי נאך ליגן אין זינען צו טשעפען אזא שוואך קיעלע. דעם סלוי האב איך צוגעדעקט מיט א בלעכענעם צודעק. נאך פריער האב איך געמאכט אין דעקל קליינע לעכלעך. כדי דורך זיי זאל לופט אריינקומען אין סלוי אריין.

און וואס מיינט איר איז געשען?

אין אנהייב האבן זיך אלע מוראשקעס דערשראקן, געווארן צע-טומלט, געלאפן הין און צוריק און ניט געוואסט ווהין צו לויפן. אבער ווי זיי לויפן, זע איך גאר אזא זאך: די דריי פון אונטערן בוים, לאמיר זיי אנרופן די פריצים - קענען קריכן אויף דער גלעזערנער וואנט פון סלוי. און טאקע אלע דריי זיינען ארויף גאר אויפן ביז צום דעקל און געזוכט א וועג ווי ארום ארויסצוקריכן. ווייזט אויס, זייערע פיסלעך האבן אזא קלעפיקייט, וואס העלפט זיי קריכן אויף א וואנט פון גלאטן גלאז. די אנדערע פינף אבער, מיט די גרויסע שטארקע מיילער, זיי האבן זיך געדראפעט אויף דער גלאטער וואנט און ניט געקענט זיך ארויפ-דראפען. געבליבן אונטן. אויפן ביימעלע זיינען זיי יא ארויף, אבער לאנג האבן זיי זיך דארט ניט אויפגעהאלטן. צוריק אראפגעקראכן אונטן און זיך אלע פארקליבן אונטער א טרוקן בדעטל.

אפשר האבן זיי געמיינט דארט שוין צו שטאפן, ווייל די זון איז שוין פארגאנגען און טיהאט שוין באדארפט ווערן נאכט. א סך פליגן גייען דאך יעמאלט שלאפן.

משה רבינוס קיעלע איז ארויף אויבן אויפן רויזנצווייגעלע, אריינגעקראכן צווישן צוויי בלעטעלעך און אזוי געבליבן זיך דארטן זיצן. איך האב לאנג אנגעקוקט די מוראשקעס. געווען גרינג צו דער-קענען. אז זיי קלייבן זיך ניט צו גיין שלאפן. מוראשקעס ווייסן ווי זייער היים איז. איר האט גאנץ אפט אפשר געזען זומערצייט, ווי שוין נאך זונענפארגאנג לויפן איינציקע, פארבלאנדזשעטע מוראשקעלעך, לויפן און זוכן, זוכן דעם וועג אהיים.

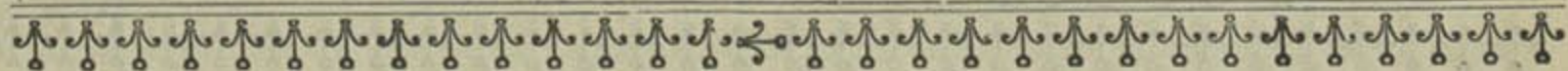
זיי האבן געוואוסט, אז אין גלעזערנעם כלוי איז ניט זייער היים.
 די דריי פריצים זיינען נאך אלץ געבליבן גאר אויבן ביים דעקל.
 אפשר האבן זיי זיך דורכגערעדט אויף זייער לשון און געמאכט פלענער
 ווי אזוי צו אנטלויפן פון תפיסה. פלוצלונג האבן זיי זיך אלע מיטאמאל
 א רודער געטאן און ווידער גענומען זוכן א וועג דורך וואנען צו אנטלויפן.
 געזען. אז דורכן דעקל איז קיין וועג ניט פאראן. האבן זיי זיך אראפגעלאזן
 צום צווייגל, באטראכט יעדעס פלעטל, באגעגנט משה רבינוס קיעלע,
 אבער קיין שלעכטס האבן זיי דעם קיעלע ניט געטאן. איצטער איז זיי
 ניט געלעגן אין זינען צו טשעפען א קיעלע. איצטער איז ניט געדעגן אין
 זינען עסן. אדער טראגן שפיז אין שפייכלער אריין אויף ווינטער.
 האב איך א טראכט געטאן:

— אפשר, ווער ווייסט, אפשר דא אין געפענקעניש איז דאך אלעמען
 שלעכט. אט טשעפען זיי ניט משה רבינוס קיעלע, אפשר וועלן זיי לעבן
 בשלום מיט די אנדערע פינף מוראשקעס. וואס זיצן איצטער אונטער
 א בלעטעלע ווי אונטער א דעכעלע?

דערוויילע איז שוין געווארן גוט נאכט. אין שטוב ברענט שוין ליכט.
 נעם איך און גיי מיר גאר אוועק שלאפן. האב זיך פארמאטערט צו קוקן
 ביי דער אין סלוי אריין, ווען דארטן איז אלץ רואי. בין איך אוועקגע-
 גאנגען שלאפן.

גאר באגינען טו איך זיך א כאפ אויף. כאטש איך הער ניט, אבער
 מיר דאכט זיך, אז אין תפיסה גייט איצטער אן א גרויסע מלחמה. עס
 האט נאך וואס אנגעהויבן צו טאגן. אבער מע האט שוין געקענט זען אן
 א ליכט אויך. איך קום צו צום טיש, איך טו א קוק אין סלוי, — א גע-
 שלעג! אבער וואס פאר א געשלעג — א שרעק! די דריי פריצים זיינען
 אראפגעקומען פון אויבן און טרייבן מיט אזוי פיל רציחה די פינף, וואס
 אונטן. די פינף ווילן אנטלויפן, ווילן זיך ארויפדראפען אויפן וואנט, אבער
 זיי קענען ניט. פאלן אראפ. כאטש די פינף זיינען ניט קיין שוואכניקע,
 ווארום איך האב אויסגעקליבן די שטארקסטע און די גרעסטע, וואס איך
 האב נאך געקענט כאפן, אבער איך זע, אז דא זיינען זיי אין סכנה.

פלוצלינג האט איינע מיט א קליין מיילכעלע א כאפגעטאן די גרעסטע
 מוראשקע פון די פינף, א כאפ געטאן אין דינעם ארט, אין סאמע מיטן.
 ווו עס טיילט זיך אפ דער קאפ פון בויך, און איבערגעביסן די מוראשקע
 אויף צווייען. אט ליגט שוין דער קאפ מיט די פיס באזונדער און דער
 בויך באזונדער. איין פיסעלע האט זיך נאך א וויילע געצאפט ביי דער

דערהרגעטער מוראשקע, אָבער באלד איז עס געבליבן אינגאנצן טויט
די מלחמה האט זיך נישט איינגעשטילט, פארקערט, נאך שטארקער
געוואָרן.

פלוצלונג האט זיך א מוראשקע מיט א קליין קעפעלע איבערגע-
קערט. קען זיך נישט אוועקשטעלן אויף די פיס. געקראָגן מסתמא
א שטארקן בייס און זיך איבערגעקערט. פון די צוויי איבערגעבליבענע
איז איינע צוגעלאָפן צו איר און געוואָלט די פארווונדעטע מוראשקע
אוועקטראָגן אין ערגעץ. ווי דער שטייגער איז ביי מוראשקעס, ווען זיי בא-
געגענען ערגעץ א קראנקע פון זייערע אייגענע, העלפט מען איר און מע
טראָגט זי אוועק אהיים. אָבער דאָ איז נישט געווען ווהין צו לויפן און
ווהין דעם חולה אוועקצוטראָגן. די מלחמה האט זיך נאך מער צעפלא-
קערט און זיי האָבן שוין קיין צייט נישט געהאט זיך אָפצוגעבן מיט
פארווונדעטע. אלע זיינען אריין אין געשדעג: פיר פון איין זייט און צוויי
פון דער אנדערער זייט. אלעמאָל פלאַנטערן זיי זיך אלע אריין אינאיינעם
און מע ווייסט נישט, ווער איז ווער. און באלד צעלויפן זיי זיך אלע, יעדע
אויף אן אנדער זייט. צעלאָפן זיך און ווידער אין געשלעג אריין.

נאָר משה רבינוס קיעלע איז זיך געזעסן אויבן אויפן צווייגל און
איר, ווייזט אויס, איז די מלחמה גאָר נישט אָנגעגאנגען. זאָלן זיי זיך שלאָגן!
אז די זון האט זיך באוויזן אין צימער און א פאס ליכט איז געפאלן אויף
דעם גלעזערנעם סלוי, און באלויכטן דאָס צווייגל, איז משה רבינוס קיעלע
אריין אין דער זון אריין און זיך געוואָרעמט. די מוראשקעס איז די זון
נישט אָנגעגאנגען. נישט געלעגן זיי איצטער אין זינען די זון. די מלחמה
איז געווען גרויס. געווען הייס! כאָטש מער נישט ווי קליינע מוראש-
קעלעך זיינען עס געווען, אָבער געשלאָגן האָבן זיי זיך ווי ווידע חיות.
זיך געביסן אָן רחמנות. אָט זעט אויס, אז באלד וועט ווידער ווערן גע-
הרגעט איינע פון די פריצים, א רויטע מיט א קליין קעפעלע, אָבער
פארקערט, איינע פון די פינף איז טויט! ווידער אויף צווייען צעריסן.
דריי און צוויי. דריי פון די שווערע ארבעטער מיט די גרויסע מיילער און
צוויי פון די פריצים מיט די קליינע קעפעלעך.

ווי איך קוק אזוי, מיטאמאָל — עס צאפלט זיך שוין ווידער איינע
אן איבערגעקערטע. פון די פריצים איינע נאָר איבערגעבליבן. דריי
אנטקעגן איר. אָבער פארוואָס אנטרויפט זי נישט? זי קען דאָך קלעטערן
אויפן וואנט. קען דאָך אנטלויפן אויבן. משה רבינוס קיעלע וועט דאָך
איר קיין בייז נישט טאָן. אָבער זי אנטלויפט נישט. שלאָגט זיך ארויס פון די

כוחות און הערט זיך ניט אויף צו שלאָגן. צייטנווייז האָט זיך אויסגעוויזן, אז די איינע וועט נאָך בייקומען די דריי, וואָרים זי איז געווען די גרעסטע, מיט אַ פעטן בויך. די ציינער ביי איר געוויס גענוג שטאַרק. אָפּשר איז דאָס די, וואָס האָט צעריסן צוויי פון די, וואָס קענען שטיינער שלעפּן? אזוי טראַכט איך און קלער, אָפּשר זאָל איך גאָר איבערייסן די מלחמה. קיין שָלוּם וועט דאָך סיי ווי ניט זיין. זאָלן זיי זיך גיין שלאָגן דרויסן, וויפיל זיי ווילן. איך האָב שוין טאַקע געוואָלט נעמען עפענען די תּפֿיסה און זאָגן: — גייט אייך ווהין איר ווילט. גייט אייך פון מיינע אויגן.

אַבער אין דער רגע איז געפאלן טויט די לעצטע פון די פריצים און לעבן איר איז געלעגן שטאַרק פאַרווונדעט נאָך איינע פון די פינף. די מלחמה האָט זיך געענדיקט. אלע דריי מיט די קליינע קעפעלעך ליגן טויט. דריי פון די פינף — אויך אומגעקומען. זעקס מוראַשקעס האָבן זיך געוואָלגערט טויטע אויפן זאַמד. און די צוויי איבערגעבליבענע, זיי האָבן דערזען, אז מיט וועמען זיך צו שלאָגן איז שוין ניטאָ — האָבן זיי זיך באַהאַלטן אונטער אַ טרוקן בדעטל, וואָס איז געלעגן אויפן זאַמד. אַרום האַלבן טאָג האָב איך גענומען דעם גלעזערנעם סלוי און צוועק מיט אים אין דרויסן. משה רבינוס קיעלע האָב איך אַרויסגעלאָזן. מיטן צווייגעלע איינינעם אַרויסגענומען און אנדערגעלייגט אויף דערד.

זעט אויס, דאָס קיעלע האָט גאָר ניט פאַרשטאַנען, וואָס מיט דעם איז געשען. גאָר ניט געוואוסט, אז סע האָט גענעכטיקט אין אַ תּפֿיסה, האָט זיך מיטן צווייגל ניט געוואָלט שיידן. די צוויי מוראַשקעס האָב איך אוועקגעטראָגן צוריק צו זיי אַהיים. צום בערגל קליינע שטיינדלעך, אונטער וועלכע עס איז געווען זייער היים.

אוי, ווי גרויס ס'איז געווען זייער שמחה, ווען זיי האָבן זיך באַגעגנט מיט זייערע אייגענע! אַ וואָס פאַר איינע מע האָט באַגעגנט, האָט מען זיך מיט איר געקושט. און אָפּשר האָבן זיי אויף זייער לשון דערציילט, וואָס מיט זיי האָט פאַסירט, וואָס מיט זיי איז געשען. באַדד האָבן זיי זיך אויסגעמישט צווישן די הונדערטער און טויזנטער מוראַשקעס, וואָס אויפן בערגל, און איך האָב זיי שוין מער ניט דערקענט.

— אוי, וואָס פאַר אַ שונאים מוראַשקעס זיינען איינס מיטן אנדערן. ווען זיי זיינען ניט גאָר געראַטן איינס אין אנדערן! אפילו אין תּפֿיסה האָבן זיי צווישן זיך קיין שָלוּם ניט געוואָלט האָבן!

פרץ הירשביין.

אונדזער קלוב.

סאלסטאג-נומער „ביימעלעך“.

דער קינטיקער נומער פון די „ביימעלעך“ האט
וין א סאלסטאג-נומער.

שילערי-קרייז פאר די „ביימעלעך“.

די פרעסע-קאמיטעט און די שילערי-קרייז, האט
פארנעמען זיך מיט דער פארשפרייטונג פון די „ביימע-
לעך“ דערן געבעטן זיך דירעקט נעמען ענערגיש צו
דער ארבעט. שאפט האט מער אפגענומען
חברים און פריינד אויב מיר העלן נישט אונטער-
שטיצן די „ביימעלעך“, העלן מיר קיין „ביימעלעך“ נישט
האבן.

ביכער-אנגעקומען אין רעדאקציע:

- (1) ע. קארמאן — יידישע ריכטערונג — אנטעגאניע.
פראכט-אויסגאבע. פארלאג ל. מ. שטיין, שיקאגא.
- (2) ליב אלטשולער — ערשטע בליסן (לידער) חיל-
נע-געמיינדע — 1928.
- (3) י. גרינבערג — „נום מערגן“ — זאמלונג פון
קינדער-לידער — אילוסטרירט פון ג. קאזלעכסקי, פאר-
לאג „מתנת“ ניו-יארק 1928.
- (4) „יונינקע ביימעלעך“ — א זשורנאל פאר קינ-
דער-שאטונג, ארויסגעגעבן פון דער אר. רינג שול
גר. 113 חילקעס פאר פא. מאי 1928, רעדאקטאר חיים
לון (געדורקט אויף א שרייב-מאשין).
- (5) יידישע קינדער — זאמלונג פון קינדער-ארבעטן,
ארויסגעגעבן לכבוד דער פינפטער (1924), זעקסטער (1926),
זיבעטער (1927) און אכטער (1928) געדוירונג פון די
פריי-שולן. פאנארעל (קאנארע).

דעקט די חובות!

אלע פרעסע-קאמיטעט און חיה לערער דערן נע-
בעטן צו רעגולירן די חשבונות פון פאריקן יאר און
גלייך אפשיקן די חובות.

פון יידישן לערער-סעמינאר.

אויפן ערשטן קורס פון חילנער יידישן לערער-
סעמינאר זינען היינאר פונגענומען געווארן 34 שילער,
צום עקזאמען זינען געוואנגען עטלעכע און נעכציק.

נייע מיטארבעטער פון די „ביימעלעך“.

אין מסך פון זומער האבן צוגעשיקט זייערע דערק
און צוגעזאגט מיטצוארבעטן אין די „ביימעלעך“ עטלעכע
וויכטיקע נייע מיטארבעטער.

20 יאר נאך דער טשערנאָוויצער יידיש-

קאנפערענץ.

היינטיקן חודש איז געווארן 20 יאר, וועט עס איז
פארגעקומען די צווייטע יידיש-קאנפערענץ אין טשער-
נאָוויץ — דעמאלט אין עסטרייך, איצט אין רומעניע.

אין דער קאנפערענץ האבן אנטהאלט גענומען די
גרעסטע יידישע שריפטשטעלער און וויכטיקע קולטור-
טוער פון יענער צייט. אויף דער קאנפערענץ איז פריי-
קלאסירט געווארן די רעכט פון דער יידישער שפראך.
ס'איז באשלאסן געווארן צו מאדערן, אז אין אלע לעני-
דער, וו יידן ווינען, מוז יידיש זיין גלייכפארעכטיקט
מיט די ארטיקע מלוכה-שפראכן (אין פארלאמענט, גע-
ריכט, שטאטראטן), אז אין די יידישע שולן דארפן אלע
לימודים געלערנט ווערן אין יידיש און די מלוכה דארף
די שולן אויסהאלטן, אז די יידישע שפראך דארף גע-
לערנט און געטוירט ווערן אויך אין די מיטל און
הויך-שולן.

די סאדערונגען פון טשערנאָוויץ זינען דערהייל
וויסנשאפט געווארן נאר אין ראטנרוסלאנד. אין די
איבעריקע לענדער איז נאך יידיש נישט אנערקענט. דער
גייער יידישער דור, די יידישע יוגנט, דארף פארשפרייט דעם
קאמף פאר דער מולער אנערקענונג פון דער יידישער
שפראך אין אלע לענדער, וו יידן ווינען.

די וואך פון קינד.

צווייטן 16טן און 23טן סעפטעמבער איז אין ווילן
פארגעקלאמירט געווארן די וואך פון קינד. אין מסך פון
דער צייט זינען אין אלע שטעט איינגעפאדערט געווארן
פארשיידענע סאדערונגען פאר קינדער. עס זינען אויך
פארגעקלאמירט געווארן פיל סאדערונגען וועגן קינדער-
דערצינונג, קינדער-שוץ אדיל.

אין דער וואך פון קינד לאמיר אלע גערעכענען און
הויך אויסרויפן וועגן דער הויפט-פאדערונג פון דעם
יידישן קינד — די יידישע שול דארף באקומען רעכט
פון מוז אויסגעהאלטן ווערן פון דער מלוכה.

א דאנק פון דער רעדאקציע.

די אלע שול-פארהאלטונגען און שילערי-קרייז, האט
האבן איינגעלארן די רעדאקציע פון די „גר. ביימעלעך“
אויף זייערע סינים, שיקן מיר אונדזער פארשיקטע דאנק.
די אביסוריענטן פון די שולן היינטשן מיר גליק און
הצלחה אין זייער וויספאדריקן לעבן. מיר האבן, אז די
געוועזענע שילער פון די יידישע שולן העלן ווערן אירע
צויער.

עס איז דערשינען דער אויגוסט-נומער 8 (56)

„דאָס קינד“

אָרגאַן פֿון דער צענטראַל-ייִדישער קינדער־שול פֿאַר אונזער דער רעדאַקציע פֿון דער פּעקער מיט פּעלגנדיקן אינהאַלט: (1) די האַרץ פֿאַרן קינד דער מ. פּעקער, (2) דער טאָג פֿאַרן קינד אין אַמעריקע דער ק. רווער, (3) צי האָט דאָס קינד בלוז נאָר פֿליכטן, דער צי האָט עס רעכט? (4) ווי זאָל מען זיך באַהאַנדלען מיט שלעכטע

קינדער—י. ל. (5) ווי אזוי מ'באַהאַנדלט די קינדער אין פֿאַרן—ג. ג. (6) וועמען געהערט די בבורה—דער ישראל רובין, (7) וועס די עלטערן מוזן וויסן, (8) מיני קוס—סטעפּאַניע היטשינסקא, (9) די קינדער זעלבסט-טראַגלענדיק אין יחומים-הויז פֿון דער יאָנוש קאַרסטשק—ז. האַפּערצוג, (10) וועגן אַ שול־צייטונג—דער יאָנוש קאַרסטשק, (11) אינסטרוקציעס פֿון סעקרעטאַריאַט פֿון ציקש.א. פֿאַרן פֿון נומער 50 נר. צו באַקומען אין אלע גרעסערע בוכהאַנדלונגען.

דאָס פֿריילעכע ווינקל.

ווי אזוי האָט מען צעשניטן דעם טאַרט?

צו אַ טיש זינען געזעסן 16 געסט. צום טיש האָט מען דערלאָנגט אַ טאַרט. די באַלעבאָטע האָט גענומען אַ מעסער, געטאָכט ניט מער ווי 4 שניטן און עס זיי גען אַרויסגעקומען 16 חלקים. ווי אזוי האָט זי צעשניטן דעם טאַרט?

קונץ צו טרעפֿן יענעם עלטער.

זאָל אייער פֿריינט זיך פֿריינעמען אין זינען די זאָל יאָרן, הימיל ער איז אַלט. דערנאָך צוגעבן 1 און די סומע באַלען אויף 3. צו דער באַקומענער סומע זאָל ער היידער צולייגן 1 און דערנאָך צוגעבן די זאָל יאָרן פֿון זיין עלטער, און זאָגן אייך דעם לעצטן סך-הכל, איצט, ווען איר הייסט שוין דעם סך-הכל, געמט איר פֿון דער סומע פֿאַר אַ 4 און די איבערגעבליבענע זאָל צעטיילט איר אויף 4. די לעצטע זאָל, וועס באַקומט זיך מונט צעטיילן וועט זיין אייער פֿריינט היכטיקע זאָל יאָרן, למסל:

אייער פֿריינט עלטער צו — 17
צוגעבן 1, איז — 18
געזאָלט אויף 3, איז — 54
הידער צוגעבן 1, איז — 55
צוגעגעבן אייער פֿריינט עלטער, איז 72

איצט ווען איר הייסט שוין, אז דער סך-הכל איז 72. געמט איר פֿאַר אַ 4, בלייבט 68, און צעטיילט אויף 4, איז — 17. ש. שניידער (לעס אַנוועלטעס).

אינטערעסאַנטער השבון.

א פֿערטישן שפּץ האָט מען אַטאָל געוויזן די שפּץ-פּאַטן-שפּיל. דער שפּץ איז שטאַרק אַנטציקט געוואָרן פֿון דער שפּיל און ער האָט געזאָגט צום שפּילער:

— פֿאַר אַזאָ זאָך ביסטו ווערט די גרעסטע מתנה, זאָג, וועס די פֿאַרלאָנגט און זיין פֿאַרלאָנג וועט גלייך דערפֿילט ווערן.

— אלמעכטיקער שפּץ — האָט דער שפּילער גע-ענטפֿערט — אַס דאָ אויף דער שפּאַכטאָן-ברעט זינען פֿאַרן 64 קעסטלעך; פֿאַרלאָנג איך, אז אויף איין קעסטלע זאָל מען אַרויסלייגן איין רייזיקערנל, און אַן צווייטן — 2 און אזוי הייטער פֿאַר נאָכאַמאל אזוי סיל. און הימיל קערנדלעך ס'האָט אויסקומען אויסן לעצטן קעסטלעך, אזוי פֿיל זאָל מען מיר געבן.

— דאָס גאָר פֿאַרלאָנגטו! — האָט שפּייכלענדיק זיך אָפּגערוסן דער שפּץ — גלייך באַקומסטו דאָס און דער שפּץ האָט באַפֿוילן תיבאָ אויסצומירן דעם פֿאַרלאָנג מונט שפּילער.

ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אז דעם שפּילערס פֿאַרלאָנג איז אוממיגלעך געווען אויסצומירן און ער איז באַפֿרידיקט געוואָרן אויף אַן אנדער אופן. הייסט אַז, הימיל קערנדלעך ס'איז אויסגעקומען אויסן לעצטן קעסטלעך: פֿאַר אַ 17, רעכנט אויסן רעכנט אויך אויס, הימיל צייט ס'דאַרף, געווייזן ביי אַ מענטשן אויסצוציילן די קערנער, אויב מע זאָל רעכענען, אז ער פֿאַרשט אַן אויסהער צו 10 שעה אַ מעה-לעה און ציילט אַ 60 קערנער אין אַ מעקונדע

ווימיל זינען זיי אַלט געווען?

ביי איינער אַ פֿרוי האָט מען געפֿרעגט, הימיל עס איז אַלט איר מאָן, האָט זי געענטפֿערט צוויי:

— די זאָל פֿון מיין פֿאַנט יאָרן באַשטייט פֿון די זעלבע צייטערן. וועס געפינען זיך אין מיין זאָל יאָרן, גאָר אין אַ פֿאַרשפּרעטן אָרדנונג. ער איז עלטער פֿון מיר, און דער אונטערשייד צווישן אונזער ביידיגט יאָרן איז איין עלטל פֿון דער גאַנצער סומע יאָרן, מיינט און זינען, הימיל זינען זיי אַלט געווען?

Redaktor--wydawca Sz. BASTOMSKI. רעדאַקטאָר-אַרויסגעבער ש. באַסטאָמסקי.

Drukarnia Sp. Wytw.-Handlowe. Wilno, Trocka 7.

Национальная
Библиотека
Беларуси